

Η δολοφόνος δεν μιλούσε αραβικά

Το περινό βραβείο Goncourt δόθηκε σε ένα βιβλίο η συγγραφέας του οποίου, αντί να κάνει ένα συναρπαστικό θρίλερ, επέλεξε να καταδυθεί στην πραγματικότητα της σύγχρονης Γαλλίας, εκεί όπου η αριστερή θεωρία δεν συναντάται με την πράξη

Η Λεϊλά Σλιμανί είναι από τις πιο πολυσυζητημένες νέες συγγραφείς του γαλλόφωνου μυθιστορήματος

Από τη ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΙΔΕΧΘΕΣΤΕΡΟ έγκλημα από τη δολοφονία παιδιών δεν υπάρχει. Η Γαλλομαροκινή συγγραφέας Λεϊλά Σλιμανί το γνωρίζει και γνωρίζει γι' αυτό και τη δύναμη της πρώτης φράσης του βιβλίου του: «Το μορφό πέθανε. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα». Στην παράγραφο που ακολουθεί πληροφορούμαστε το μέγεθος της τραγωδίας: έχει δολοφονηθεί και η αδελφή του αγοριού. Στην επόμενη σελίδα, μαθαίνουμε και τον δράστη: είναι η νταντά των παιδιών.

Με αφορμή ένα φρεσκο γεγονός, η συγγραφέας Λεϊλά Σλιμανί δεν επαναπαύεται στην ευκολία του να γράψει ένα θρίλερ, αλλά επιλέγει να στήσει ένα πολύ πιο σύνθετο σκηνικό, στην περιπλοκή πραγματικότητα του Δυτικού κόσμου. Ισως αυτός να είναι και ένας από τους λόγους που, σε ηλικία 35 ετών, με το δεύτερο μόλις βιβλίο της τιμήθηκε με το βραβείο Goncourt για το 2016 - έναν από τους σημαντικότερους λογοτεχνικούς θεσμούς στη Γαλλία, που μετρά περισσότερο από έναν αιώνα. Η πραγματικότητα που αναλύει η Σλιμανί περιστρέφεται γύρω από ένα ζήτημα το οποίο αφορά εκατομμύρια οικογένειες: ποιος αναλαμβάνει τη φροντίδα των μικρών παιδιών, όταν δουλεύουν και οι δυο γονείς; Και τι συμβαίνει, όταν -σε αντίθεση με την Ελλάδα, όπου οι γιαγιάδες και οι παποδοές είναι συχνά επαγγελματίες μητέρες ή υπερ-οικονομικά συσκευασία, εκτελώντας, αμι-

σθι και αγόγιστα, κρέμ μαγειρών, δασκαδεστών, οδηγών!- οι πρόγονοι δεν προτίθενται να παίζουν αυτόν τον ρόλο;

Σε αυτή την περίπτωση, το πρόβλημα λύνει η επαγγελματίας νταντά. Μια νταντά αναπτύσσεται και οι νεαροί γονείς του μυθιστορήματος, ο Πολ και η Μιριάμ Μασέ. Η απόφαση δεν είναι διόλου εύκολη για τη μητέρα, η οποία, αφού πήρασε τα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών της αφιερωμένη πλήρως σε αυτά, διεκδικεί το δικαίωμά της να δουλεύει, σε μια εργασία για την οποία είχε σπουδάσει -νομικά- και στην οποία, όπως αποδεικνύεται, έχει ταλέντο.

Οι δύο γονείς συμφωνούν στα κριτήρια για την πρόσληψη της νταντάς: «Οχι Ένους χωρίς καρδιά. Η παραδοκλήτριά και ο μπαγιατζής, εντάξει. Πρέπει να δουλεύουν και αυτοί οι άνθρωποι, αλλά για να κρατάνε παιδιά, όχι, είναι πολύ επικίνδυνο. Δεν θέλω κάποιον που θα φοβάται να καλέσει την αστυνομία ή να πάει στο νοσοκομείο, αν συμβεί κάτι. Κατά τα άλλα, να μην είναι καμία πολύ μεγάλη, να μη φοράει μαντίλα και να μην καννίζει. Σημασία έχει να είναι ζωστήρ και διαθέσιμη. Να δουλεύει για να μπορούμε και εμείς να δουλεύουμε» (σελ. 15). Η μαμά των παιδιών, παρότι και η ίδια κατάγεται από αραβόφωνη χώρα της Βορείου Αφρικής, θέτει και έναν ακόμη όρο: δεν θέλει μια Βορειοαφρικανή να προσέχει τα μικρά. «Φοβάται μήπως δημιουργηθεί μια σιωπηρή συνεννοή, μια οικειότητα ανάμεσά τους, μήπως η άλλη αρχίσει και της κάνει παρατηρήσεις στα αραβικά. Να της διηγείται τη ζωή της και σε λίγο να της ζητάει χιλία

δύο πράγματα στο όνομα της κοινής γλώσσας και της κοινής θρησκείας τους. Ήταν ανέκαθεν επιφυλακτική στην αλληλεγγύη των μεταναστών, όπως την ονόμαζε» (σελ. 31). Σε μια αριστεριστική ανάγνωση του χαρακτήρα της προίδιας, θα της καταλόγιζε κανείς «δείξες» έως και ρατσιστικές προθέσεις. Όμως η Μιριάμ, όπως κάθε γονέας, έχει απέναντί της δικαίωμα να επιλέγει τον άνθρωπο που θεωρεί καλύτερο για την ανατροφή των παιδιών του και αφετέρου δεν απορρίπτει τις ξένες, αλλοδαπές υποψήφιες, αλλά μόνον αυτές που δεν συμφωνούν με τις δικές της αρχές, όπως τις γυναίκες οι οποίες φορούν ισλαμική μαντίλα.

Μια λευκή

Το ότι τελικώς οι Μασέ προσλαμβάνουν τη Λουίζ, μια λευκή Γαλλίδα γύρω στα σαράντα, είναι γιατί τους εμπνέει περισσότερο εμπιστοσύνη με «την ήρεμη όψη, το ειλικρινές χαμόγελο. Δείχνει να μην μπορεί να την τάρξει τίποτα. Έχει το βλέμμα μιας γυναίκας που μπορεί όλα να τα ακούσει και όλα να τα συγχωρήσει» (σελ. 31). Πρόκειται για ένα ακόμη εύστοχο σκόλιο της συγγραφέως: μια απόγονος μεταναστών στο Παρίσι, η Μιριάμ, μπορεί να προσλάβει μια λευκή Γαλλίδα νταντά, καταδεικνύοντας το πόσο έχει προχωρήσει η γαλλική κοινωνία.

Η Λουίζ εισέρχεται στη ζωή της οικογένειας και την τακτοποιεί στο έπακρο: τα παιδιά πρεμούν, παίζουν μαζί της, εκείνη τους είναι απολύτως αφοσιωμένη, όπως και στους γονείς τους. Φροντίζει το σπίτι, είναι μανιακή με την καθαριότητα, την καλή εμφάνιση του σπιτιού, τα νόστιμα φαγητά, τη διακόσμηση... Μοιάζει

να είναι ο φύλακας άγγελος της οικογένειας. Αυτό που δεν υπολογίζουν ή παραβλέπουν οι γονείς και που ορισμένες εμμονές της νταντάς το προδίδουν είναι ότι στη Λουίζ υποβόσκει, μαζί με την αγάπη για τα παιδιά, ένα μίσος για αυτή την οικογένεια, μίσος βαθύ, ταϊκό: οι Μασέ είναι αστοί μισοί («obos») της σημερινής Γαλλίας, φιλόδοξοι νέοι οι οποίοι χτίζουν το επαγγελματικό τους μέλλον, ταξιδεύουν, έχουν φίλους με οικολογικές ανουσίες. Στέλνουν τα παιδιά τους σε σχολεία για χαρισματικά παιδιά και τα οποία βαφτίζουν με σκανδιναβικά ονόματα (!), για να ξεχωρίζουν από τα υπόλοιπα. (Οι αναλογίες με τη σημερινή ελληνική μεσοαστική τάξη είναι ορατές: σκεφτείτε πότες Ίλδες, Νεφέλες, Αδριάνες, Αλεξανδρούς και Ιάσονες έχουν συμπαθείς τα παιδιά σας και πόσο ευαίσθητοι είναι συχνά οι γονείς τους στα ζητήματα οικολογίας και ανακύκλωσης.)

Ποια είναι

Η Λουίζ, πάλι, δεν είναι καθόλου ξεχωριστή. Είναι μια γυναίκα με μια κατεστραμμένη ζωή, που ζει σε μια υφέρψα γκαρσονιέρα στα προάστια, με μια κόρη η οποία την έχει εγκαταλείψει και έναν θανάσιμο σύζυγο που της άφησε μόνο χρέη. Το μίσος, όμως, είναι κακός οδηγός και σε καμιά περίπτωση δεν δικαιολογεί το έγκλημα. Το ότι η δολοφόνος παιδιών είναι μια λευκή Γαλλίδα και όχι μια κυνηγημένη μετανάστρια είναι άλλη μια απόδειξη ότι η Λεϊλά Σλιμανί δεν ακολουθεί τα εύκολα, προφανή σχήματα: εγκλήματα -και δη ειδικά- μπορούν να διαπράξουν οι πάντες. Το μίσος δεν έχει χρώμα.

Λεϊλά Σλιμανί, «Γλυκό τραγούδι», μετάφραση Τίτικα Δημητρούλια, Ψυχογιός, Αθήνα 2017, 296 σελ.